

RJEŠAVANJE PREDMETA RATNIH ZLOČINA U BOSNI I HERCEGOVINI

Izvještaj o kapacitetima sudova i tužilaštava u Bosni i Hercegovini za istragu,
krivično gonjenje i procesuiranje ratnih zločina

Razvojni program Ujedinjenih nacija u BiH

Razvojni program Ujedinjenih nacija u BiH

**IZVJEŠTAJ O KAPACITETIMA KANTONALNIH I OKRUŽNIH TUŽILAŠTAVA I SUDOVA U BOSNI I HERCEGOVINI
DA ISTRAŽUJU, KRIVIČNO GONE I SUDE PREDMETE RATNIH ZLOČINA**

Rukovodilac programa:

Alma DEDIĆ

Menadžer projekta:

John P. FURNARI

Recenzent:

Stefan PRIESNER, zamjenik Rezidentnog predstavnika

Urednici:

John P. FURNARI, Nela POROBIĆ-ISAKOVIĆ

Autor:

Richard S. GEBELEIN, B.S., M.J.S., J.Dr.

Suradnici na izvještaju:

Alma DEDIĆ, John P. FURNARI, Nela POROBIĆ-ISAKOVIĆ, Damir HADŽIĆ, Elma PRCIĆ-BILIĆ

Prevod na engleski jezik:

Ivona ZEKIĆ

Lektor BiH teksta:

Janja VANOVAC

Grafički dizajn korica:

Senad Mavrić

DTP:

Senad Mavrić

Štampa:

ARCH Design

Za štampariju:

Esad ČESOVIĆ

Tiraž:

500

Mišljenja izražena u Izvještaju su mišljenja autora i kao takva ne odražavaju zvanične stavove Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP).

SADRŽAJ

■ Skraćenice	str. 4
■ Predgovor	str. 5
■ Uvod	str. 6
■ Sažetak	str. 7
■ O Izvještaju	str. 9
Metodologija	str. 10
■ Definirani kapaciteti	str. 11
Minimum kapaciteta za tužilaštva	str. 11
Minimum kapaciteta za sudove	str. 11
■ Stanje kapaciteta u kantonalnim i okružnim tužilaštvima i sudovima	str. 12
■ Ograničenja	str. 14
■ Opći osvrt	str. 18
■ Mjere za unapređenje kapaciteta	str. 19
Kratkoročne preporuke	str. 19
Dugoročne preporuke	str. 20
■ Zaključci	str. 22
■ Daljnji koraci	str. 22
■ Literatura	str. 23

■ Dodatak I	
Kapaciteti za procesuiranje ratnih zločina	str. 25
■ Dodatak II	
Intervjuirane sudije i tužioci	str. 28
■ Dodatak III	
Ostale intervjuirane osobe	str. 29
■ Dodatak IV	
Predložena pitanja ili teme za intervjuje	str. 29

SKRAĆENICE

■ BiH

Bosna i Hercegovina

■ Sud BiH

Sud Bosne i Hercegovine

■ MKSJ

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

■ UNDP

Razvojni program Ujedinjenih nacija

■ VSTV

Visoko sudsko i tužilačko vijeće

■ OSCE

Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju

■ TMKSJ

Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju

■ EUFOR

Snage Evropske Unije

■ SIDA

Švedska agencija za međunarodnu saradnju i razvoj

■ NVO

Nevladina organizacija

■ OKO

Odsjek krivične odbrane

■ MKS

Međunarodni krivični sud

■ FBiH

Federacija Bosne i Hercegovine

■ RS

Republika Srpska

■ SIPA

Državna agencija za istrage i zaštitu

PREDGOVOR

U studenom 2006. godine Vlada Bosne i Hercegovine je, pridružujući se UNDP-u BiH u implementaciji projekta pod nazivom Podrška domaćim kapacitetima u procesu tranzicijske pravde u BiH, napravila dodatni korak ka izradi strategije za rješavanje pitanja vezanih za ratne zločine. U srpnju 2007. godine Ministarstvo pravde BiH formiralo je *Radnu grupu za izradu strategije za procesuiranje ratnih zločina i rješavanja pitanja vezanih za ratne zločine* (u daljem tekstu Radna grupa), te pozvalo UNDP BiH da, kao promatrač, učestvuje u radu ove Radne grupe, kako bi osigurali da program tranzicijske pravde postane važan resurs Radnoj grupi prilikom izrade Državne strategije za ratne zločine.

Cilj ovog izvještaja je da se svim zainteresiranim stranama ponudi stručno stanovište o izazovima s kojima se BiH suočava u nastojanjima da procesuira preostale slučajevne ratnih zločina gdje mogućnost za njihovo krivično gonjenje postoji, a što predstavlja i jedan od ciljeva programa tranzicijske pravde. Takva strategija će morati odmjeriti kako troškove tako i prednosti raznih mogućnosti koje se dovode u vezu s procesuiranjem preostalih slučajeva ratnih zločina u BiH. Jedan od centralnih interesa ovog Ministarstva je da se poštuju ljudska prava žrtava, osumnjičenih, optuženih i svjedoka, bez obzira na to u kojem dijelu BiH se suđenje odvijalo. Također, kako bi se građanima BiH ponudio sveobuhvatan pristup pravdi Ministarstvo je prepoznalo potrebu da problem sagleda sa šireg stajališta, od procesuiranja ratnih zločina do komplementarnih mehanizama tranzicijske pravde, a što zahtjeva mnogo širu podršku i učešće civilnog društva.

S obzirom na vrijeme izdavanja ovog izvještaja vjerujem da će opažanja i preporuke izvještaja biti od posebnog interesa za radnu grupu koja radi na nacrtu državne strategije za ratne zločine.

Bariša Čolak
Ministar pravde Bosne i Hercegovine

UVOD

U posljednjim godinama Razvojni program Ujednjenih nacija u BiH (UNDP) je pružao potporu početku procesuiranja ratnih zločina na državnom nivou u BiH. Od 2003. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila osjetan napredak kada je u pitanju izgradnja djeletvorne infrastrukture za primjenu krivičnog prava na državnom nivou. Državne institucije u BiH, kao što su Visoko sudska i tužilačko vijeće, Sud BiH i Tužilaštvo BiH, odigrale su značajnu ulogu u sposobnosti države da procesuira ratne zločine na način kojim se približava standardima postavljenim od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Den Hagu. Sud BiH, koji se nalazi u Sarajevu, sada redovno predsjedava na suđenjima za slučajeve ratnih zločina, a Glavni tužitelj BiH idalje radi na istraživanju slučajeva, podizanju optužnica i dokazivanju istih na Sudu. Iako domaće procesuiranje ratnih zločina ni u kom slučaju nije pokrenuto bez suočavanja s određenim izazovima, ovim novim institucijama treba odati priznanje za primjenu krivičnog prava koja izaziva značajnu razinu povjerenja javnosti.

Međutim, neminovalno zatvaranje MKSJ-a 2010. godine, te planovi za smanjenjem međunarodne sudske i tužilačke potpore institucijama BiH, je supostavljeno trenutnom prijenosu velikog broja istraživača ratnih zločina koje je pokrenuo MKSJ u Tužilaštvo BiH. U svakom slučaju, prijeka potreba da se riješi pitanje ovog broja osjetljivih slučajeva će u značajnoj mjeri povećati obim rada u institucijama BiH.

Prepoznavajući hitnu potrebu za procesuiranjem ovih zastarijevajućih slučajeva, Ministarstvo pravde BiH je oformilo radne grupe u jesen 2007. godine kako bi razvilo državnu strategiju za rješavanje ovih slučajeva, kao i šire ostavštine konflikta u BiH. Jedna takva grupa trenutno razmatra najprikladniji način na koji bi niži sudovi i uredi tužitelja mogli međusobno raspodijeliti obim ovih slučajeva. Različite opcije decentraliziranja procesuiranja slučajeva ratnih zločina proizvest će potrebe za izgradnjom kapaciteta, kao i opseg troškova za ljudske resurse i infrastrukturu posebno ukoliko BiH ostvari decentralizaciju na način kojim će se nastaviti pridržavanje standarda MKSJ-a.

Svaka usvojena strategija mora tretirati žrtve, svjedoke i optužene na ispravan način. Strategija mora biti sveobuhvatna, nepristrasna i dostižna uz raspoložive resurse. Iznad svega, ona mora demonstrirati obavezu i posvećenost Vlade BiH da izvede pred lice pravde sve one koji su počinili ratne zločine i za koje postoji mogućnost krivičnog gonjenja.

UNDP izražava nadu da će činjenice, zapažanja i preporuke sadržane u ovoj procjeni biti vodič institucijama u BiH, kao i međunarodnim donatorima, u dijalogu o načinu investiranja i provođenju krivičnih postupaka za preostale slučajeve ratnih zločina. Vlada BiH je dužna žrtvama, njihovim porodicama i historiji, da implementira strategiju koja je izvodiva. Kako bi otvorila vrata potencijalu razvoja, Bosna i Hercegovina mora zatvoriti vrata prošlosti.

Stefan Priesner

Zamjenik rezidentnog predstavnika UNDP u Bosni i Hercegovini

SAŽETAK

Nakon što je sukob u Bosni i Hercegovini okončan Dejtonskim sporazumom 1995. godine, Bosna i Hercegovina i međunarodna zajednica uložile su napore da iznađu djelotvoran i pravičan način da se riješi na hiljade optužbi za ratne zločina i zločine protiv čovječnosti. Aktivnosti MKSJ-a i uspostava Suda BiH bili su dio napora ostvarivanja pravde i završetka ove strahovite epizode u bosansko-hercegovačkoj povijesti.

Međutim, od tada država BiH nije usvojila i implementirala obuhvatnu „državnu strategiju“ kako bi pravično i učinkovito riješila sve ove optužbe. Vlada BiH zajedno sa državnim radnim grupama sada razvija jednu takvu strategiju. UNDP je pokrenuo izradu ovog Izvještaja s ciljem podrške tim naporima i određivanja načina na koji međunarodna zajednica može pružiti pomoć BiH u implementaciji strategije koja se u konačnici usvoji.

Izvještaj obuhvata pregled kapaciteta 10 kantonalnih i 5 okružnih sudova i tužilaštava i Distrikta Brčko kada su u pitanju istrage, krivično gonjenje i presuđivanje u slučajevima ratnih zločina. Izvještaj je također obuhvatio posjete svim relevantnim uredima tužitelja i sudovima, intervjuisanje tužitelja, sudija i ostalog osoblja, te pregled prostora sudova, sudnica, ureda tužitelja i ostalih prostorija. Izvještaj nema za cilj analizu stručnosti pojedinaca. Izvještajem su sagledani kapaciteti ureda i sudova u kontekstu njihovih sadašnjih resursa i osoblja.

Rezultati Izvještaja nisu iznenađujući. Jednostavno rečeno, nijedan kantonalni ili okružni ured tužitelja ili sud, uz sadašnje resurse, ne bi mogao pravično, učinkovito i djelotvorno istražiti, krivično procesuirati ili donijeti presudu kada je u pitanju značajan broj slučajeva ratnih zločina.

Najvažniji predmet razgovora iznesen u intervjuima podrazumijeva da Bosna i Hercegovina ne bi trebala nastaviti s bilo kakvim planom koji će za posljedicu imati postojanje dva nejednaka sistema za rješavanje ovih teških i osjetljivih slučajeva. Pored toga, iznesen je jedinstven stav da država mora svrshiteljno posvetiti resurse razvijanju strategije.

Izvještajem je otkriveno da postoje mnoga ograničenja na nivou Distrikta Brčko, kantonalnih i okružnih tužitelja i sudova. Najznačajnija su ovdje ukratko prikazana:

- Manjak mogućnosti sudova da primijene jedinstven zakon i kapacitet presuđivanja u ovim slučajevima.
- Manjak mogućnosti tužitelja i sudova da obezbijede po zakonu potrebnu zaštitu svjedoka i potporu.
- Manjak resursa koji bi omogućili angažman tužitelja i sudija sa punim radnim vremenom koji bi radili samo na slučajevima ratnih zločina.
- Manjak posebno određenog i posebno obučenog osoblja za istraživanje na kantonalnim i okružnim nivoima.
- Trenutni tarifni sistem za sudije i tužitelje, a koji se temelji na kvoti ili normi, destimuliše stručnjake da rade na kompleksnim slučajevima kao što su ratni zločini.
- Manjak sudova, sudnica i prostora za intervjuisanje prikladnih za slučajeve ili istraživanja koja podazumijevaju traumatizirane ili zaštićene svjedoke, kao i slučajeve u kojima postoji

veliki broj optuženika.

- Manjak adekvatnih resursa kako bi se obezbjedio dobro obučeni branitelj, te svim braniteljima pomoći jednakona onoj koju OKO pruža Sudu BiH.
- Manjak sposobnosti da se angažuje adekvatan broj tužitelja i sudija koji bi se specijalizirali u oblasti ratnih zločina.
- Nagomilani zaostali poslovi koji postoje na većini sudova ne pokazuju da bi isti mogli prihvati ovo značajno dodatno radno opterećenje bez povećanog broja osoblja i resursa.

Izvještaj pruža kratkoročne i dugoročne preporuke kako bi se riješio problem ovih ograničenja. Ove preporuke pokrivaju različite strategije o kojima se diskutuje. Slijedi nekoliko preporuka:

- Prvo i najvažnije za BiH jeste usvajanje državne strategije za ove slučajeve i posvećivanje resursa uspjehu te strategije.
- Odmah započeti s povećanjem kapaciteta Ureda tužilaštva BiH i Suda BiH za istrage, krivično procesuiranje i presuđivanje u ovim slučajevima.
- Koristiti ekspertizu razvijenu u MKSJ-u, Uredu tužilaštva BiH i Sudu BiH kako bi se pomoglo u educiranju dodatnih istražitelja, tužitelja i sudija.
- Koristiti i ojačati osoblje Odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri Sudu BiH s ciljem koordiniranja rada NVO i drugih agencija kako bi se pružile jedinstvene usluge žrtvama i svjedocima.
- Koristiti i ojačati resurse OKO-a s ciljem educiranja dodatnih branitelja i pružanja usluga braniteljima u slučajevima ratnih zločina.
- Uspostaviti proceduru kako bi se dokumentacija i dokazi sačinjeni u MKSJ-u i Uredu tužitelja MKSJ-a učinili raspoloživim.
- Uspostaviti proceduru za djelotvorno identificiranje i rješavanje slučajeva u kojima je nemoguće provesti krivični postupak.
- Pružiti potporu regionalnim uredima koje je uspostavio Ured tužilaštva BiH u svrhu istraživanja slučajeva.
- Unaprijediti sudske prostorije u nekoliko mjesta i regiona kako bi se omogućila suđenja koja uključuju traumatizirane i/ili zaštićene svjedočice, te suđenja koja uključuju veliki broj osuđenika.

Zaključak Izvještaja je da bez obzira na to koja strategija će biti usvojena, zahtjevat će značajno angažovanje dodatnih resursa. Kada se Bosna i Hercegovina obaveže na strategiju, međunarodna zajednica mora učiniti svoj dio kako bi osigurala uspjeh strategije.

Svako ima pravo na djelotvornu odštetu putem nadležnih domaćih sudova zbog djela kojima su povrijeđena njegova temeljna prava zajamčena ustavom ili zakonom. Član 8, Opća deklaracija o ljudskim pravima

Svako ima potpuno isto pravo na pravično i javno saslušanje od strane neovisnog i nepristranog suda radi utvrđivanja njegovih prava i obaveza, i bilo koje kaznene optužbe protiv njega. Član 10, Opća deklaracija o ljudskim pravima

O IZVJEŠTAJU

Tokom ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini (BiH) od 1992. do 1995. godine počinjeni su brojni i izuzetno teški ratni zločini nad civilima, njihovom imovinom te nad ratnim zarobljenicima. Ti su incidenti bili predmetom brojnih prijava policijskim i vojnim vlastima o mogućim ratnim zločinima koje su počinile osobe svih nacionalnosti.

Premda je sukob okončan u decembru 1995. godine potpisivanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir, nije usvojena niti jedna nacionalna - BiH strategija koja bi se bavila pitanjem ratnih zločina. Visoki predstavnik je u septembru 2007. godine pozvao na usvajanje takve strategije napominjući da porodice žrtava ne mogu dovijeku iščekivati pravdu na sudovima, te da je bez ostvarenja pravde budućnost upitna.¹ Premda stručnjaci mogu raspravljati o tome koliko često pojedinačne prijave o krivičnim djelima bivaju procesuirane putem istrage i kulminiraju putem uspješnog krivičnog gonjenje, jasno je da će biti potrebno provesti stotine ako ne i hiljade istrage i/ili krivičnih postupaka.² MKSJ je od njegove uspostave 1993. godine proveo i okončao slučajeve protiv 106 osoba.³ Ti su se slučajevi uglavnom odnosili na visokopozicionirane pojedince i/ili osobe odgovorne za izuzetno teška djela, zbog čega su ti slučajevi bili izuzetno teški, a njihovo procesuiranje trajalo je dugo. Odjel za ratne zločine Suda BiH, od uspostave u januaru 2005. godine, procesuirao je 19 slučajeva, koji su se odnosili na 20 optuženih a kao rezultat bilo je donošenje barem prvostepenih presuda. Pored toga, u različitim stadijima postupka, trenutno su pred Sudom BiH 23 slučaja.⁴ Jasno je da, ako se žele istražiti sve prijave o mogućim ratnim zločinima, uz postojeći tempo procesuiranja nije izgledno da će se ovi slučajevi uspjeti okončati u doglednoj budućnosti. Vlada BiH je oformila radne grupe, koje je zadužila za izradu nacionalne strategije, čijom provedbom bi se ovi slučajevi i pitanja riješili na pravedan i efikasan način.⁵

Postojećim zakonom u BiH, usvojenim 2003. godine, utvrđeno je da su Tužilaštvo BiH i Sud BiH isključivo nadležni za procesuiranje ratnih zločina.⁶ Tužilaštvo BiH razmatra i označava svaki od slučajeva, i u skladu sa vlastitim kriterijima označava slučajeve kao "osjetljive" ili "vrlo osjetljive". Ako se slučaj označi kao "osjetljiv", to znači da ga Sud BiH može ustupiti kantonalmu ili okružnom суду na daljnje postupanje. Stoga su neka od kantonalnih i okružnih tužilaštava istraživala slučajeve i podizala optužnice u predmetima koje je Tužilaštvo BiH, u skladu sa novim Krivičnim zakonom i Zakonom o krivičnom postupku, proglašilo "osjetljivima". Ti se slučajevi procesuiraju i dalje.⁷

¹ Govor visokog predstavnika pred Parlamentarnom skupštinom BiH 6. Septembra 2007. Godine. http://www.ohr.int/ohr_dept/press/.

² Najvjerodstojniji izvještaji su oni koje je prezentiralo Visoko sudska i tužilačko vijeće i Tužilaštvo BiH. U svom izvještaju iz avgusta 2006. godine VSTV je naveo da je ukupno 12.034 osoba koje su prijavljene kao mogući počinitelji ratnih zločina. U pismu na kojemu nije naveden datum, a koje je dostavljeno Radnoj grupi za izradu nacionalne strategije, Tužilaštvo BiH je navelo 16.152 imenovane osobe.

³ Izvještaj Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Njujork (avgust 2007. str. 4.)

⁴ E-mailom dostavio: Tarik Abdulhak, viši savjetnik u Uredu registrara u Sudu BiH, od 27. decembra 2007.

⁵ Radne grupe su: "Radna grupa za pripremu prijedloga za osnivanje odjeljenja Suda i Tužilaštva BiH izvan sjedišta Suda i Tužilaštva" i "Radna grupa za izradu nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina".

⁶ Dakle, bilo kakva prijava o ratnim zločinima zaprimljena od strane drugih tužilaštava ili sudova mora se bez odlaganja dostaviti Uredu tužioca BiH. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Član 215 (3), Član 173.-184. Krivičnog zakona BiH.

⁷ Postavlja se pitanje koji zakon da primjenjuju kantonalni i okružni sudovi. Posebice, koji krivični zakon bi se trebao primjeniti, te koje kazne odrediti, se odlučuje drugačije ovisno o sudu koji vodi raspravu. Pored toga, u slučajevima kada je optužnica podnesena na potvrđivanje, Sud BiH mora donijeti odluku o ustupanju slučaja u nadležnost lokalnog entitetskog suda. Nedavno je, u slučaju Sretena Lazarevića, sudska vijeće odbilo zahtjev tužioca za ustupanje slučaja,

UNDP je dosad svoje programe u području pravde i pravosuđa fokusirao prvenstveno na institucije na državnom nivou. Kako se nacionalna strategija izrađuje u kontekstu daleko većeg broja istraga i mogućih krivičnih gonjenja ratnih zločina, potrebno je nanovo procijeniti kapacitete okružnih i kantonalnih tužilaštava, te tužilaštava Distrikta Brčko, za obradu i procesuiranje tih slučajeva.

Nedavno su državne radne skupine razmatrale različite strategije za efikasnu i pravednu obradu i tih slučajeva. Jedan od koncepata koji je predložila predsjednica Suda BiH je uspostava tzv. isturenih odjeljenja Suda BiH izvan sjedišta Suda. Tužioći bi za potrebe takvih sudova najvjerojatnije bili dodjeljivani iz lokalnih, kantonalnih ili okružnih tužilaštava. Jednako tako, sudije bi odjelima Suda BiH koji su izvan sjedišta Suda bile dodjeljivane sa kantonalnih ili okružnih sudova. Na taj bi se način tim odjelima Suda BiH omogućilo da primjenjuju i Zakon BiH ali i jurisprudenciju koju primjenjuje Sud BiH. Ostali prijedlozi koji su razmatrani su npr. identificiranje lokalnih sudova, koji bi vjerovatno zaprimili veći broj predmeta ili slučajeva što se odnose na ratne zločine te unapređenje njihovih resursa kako bi im se omogućilo da na učinkovit i nepristran način provode istrage te procesuiraju ove predmete.⁸

UNDP je ovu studiju proveo kako bi se procijenili kapaciteti kantonalnih i okružnih tužilaštava za istragu i krivično gonjenje ratnih zločina te kapaciteti kantonalnih i okružnih sudova za procesuiranje/suđenje u takvim slučajevima. Studija je izrađena s ciljem da se procijene resursi s kojima ove institucije raspolažu kao i prepreke s kojima se suočavaju u procesuiranju mogućeg velikog broja teških i složenih slučajeva. Stoga je primarni cilj ove studije identificirati kapacitete domaćih institucija, kao i sva moguća problematična područja. Studijom se, pored toga, namjeravaju identificirati i prednosti i slabosti svakog od mogućih scenarija koji se razmatraju kao i ukazati gdje bi se mogli uložiti napor na jačanje kapaciteta domaćih institucija za procesuiranje ovih predmeta bez obzira na to za kakvu se strukturu u konačnici te institucije budu odlučile.

METODOLOGIJA

Izvještaj je započet analizom drugih studija u kojima su razmatrani kapaciteti okružnih i kantonalnih sudova i tužilaštava za procesuiranje predmeta ratnih zločina. Posebno korisnom se pokazala studija koju je provelo Visoko sudska i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV) u avgustu 2006., studija koju je objavio OSCE, "Suđenje ratnih zločina na sudovima u BiH" (mart 2005.), te više izvještaja Human Rights Watch-a.⁹ Posebno koristan za pitanja koja se odnose na efikasnost sudova je nedavni izvještaj koji je sačinila SIDA.¹⁰

Obavljeni su i brojni razgovori i diskusije s osobljem VSTV-a, OSCE-a, Tužilaštva BiH, Suda BiH kao i različitim organizacijama civilnog društva.¹¹ Te diskusije i analiza ranijih studija su dale osnovu za definiranje i razradu kapaciteta za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina, a od značaja su za kantonalne/okružne sudove i tužilaštva.¹² Kao osnova za diskusije s osobljem u entitetskim institucijama sačinjeno je niz pitanja ili tema za diskusiju.¹³ U konačnici je napravljen popis minimalnih kapaciteta koje moraju posjedovati kako sudovi tako i tužilaštva, a koji su neophodni za efikasno i pravedno procesuiranje ratnih zločina.

Čemu se nije protivio ni optuženi. Pretresno sudska vijeće je navelo da se potrebe ugroženih svjedoka najbolje mogu zadovoljiti na Sudu BiH. Ovaj je slučaj trenutno pred žalbenim vijećem. Lazarević, Sreten i drugi, Sud BiH, X-KR-06/243 (17. decembar 2007.)

⁸ Vidjeti VSTV: "Analiza procjene sposobnosti tužilaštava, sudova i policijskih organa u BiH za postupanje u predmetima ratnih zločina", Sarajevo, juni 2006. i VSTV: "Stajalište o strateškim pitanjima vezanim za slučajeve ratnih zločina i uspostavu Vrhovnog suda BiH", Sarajevo, 27. decembra 2007. Godine.

⁹ Human Rights Watch, "Šansa za pravdu? Procesuiranje ratnih zločina u bosanskoj Republici Srpskoj", Njujork (mart 2006.), Human Rights Watch, "Justice at Risk: War Crimes Trials in Croatia, Bosnia and Herzegovina, and Serbia and Montenegro Pravda u opasnosti: Suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji i Crnoj Gori", Njujork (oktobar 2004.), Human Rights Watch: "U potrazi za pravdom - Odjel za ratne zločine u Bosni i Hercegovini", Njujork (februar 2006.), Human Rights Watch, "Narrowing the Impunity Gap: Trials before Bosnia's War Crimes Chamber Sužavanje mogućnosti izbjegavanja kazne: suđenja pred Odjelom za ratne zločine BiH", Njujork (februar 2007.).

DEFINIRANI KAPACITETI

Nakon analize ranijih studija, literature koja se odnosi na krivično gonjenje ratnih zločina, literature koja se odnosi na standarde za tužilaštva i sudove te nakon diskusije s osobljem u Sudu BiH, Tužilaštvu BiH, međunarodnim stručnjacima i drugima, utvrđeni su minimalni kapaciteti neophodni za pravedne i efikasne istrage i krivično procesuiranje ratnih zločina, koje je potrebno osigurati kako bi ti postupci zadovoljili evropske standarde ljudskih prava.

Navedeni kapaciteti se odnose na tužilaštva i sudove, te su definirani tako da osiguraju da osobe čiji se slučajevi prosljeđuju kantonalnim ili okružnim sudovima ne budu tretirane na nižim standardima pravde u odnosu na one čiji se slučajevi procesuiraju pred MKSJ ili Sudom BiH. Definirano je pet osnovnih kapaciteta, od kojih se svaki sastoji od više komponenata. Ti su kapaciteti detaljnije opisani u Dodatku I ovog izvještaja.

Minimum kapaciteta za tužilaštva

1. Dostatni istražni resursi za: identificiranje, lociranje i dostupnost svjedoka, identificiranje, lociranje i pribavljanje materijalnih dokaza od MKSJ, OTP MKSJ, državnih i entitetskih vladinih agencija i komisija; pribavljanje i čuvanje dokaza iz ekshumacija te identificiranje, lociranje i osiguranje prisutnosti osumnjičenih osoba.
2. Temeljito znanje tužilaca i osoblja o pravu i zakonima koji se odnose na ratne zločine uključujući i: Običajno međunarodno humanitarno pravo, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu Zakon o ustupanju predmeta), Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (u daljem tekstu Zakon o zaštiti svjedoka).
3. Dovoljno resursa za zaštitu i podršku žrtvama i svjedocima ratnih zločina tokom faze istrage, suđenja te nakon suđenja.
4. Dovoljno tužilaca, pravnih saradnika i istražitelja koji su posebno zaduženi za rad na slučajevima ratnih zločina.
5. Transparentnost u smislu odluka o provođenju istraga i/ili podizanju optužnica/kaznenom gonjenju kao i obrazloženja odluka da se odbije zahtjev za podizanjem optužnice te 'outreach' program kontakta i saradnje sa zajednicom.

Minimum kapaciteta za sudove

1. Sudovi moraju biti u mogućnosti da primjene zakon na jedinstven način.
2. Sudovima moraju biti na raspolaganju zadovoljavajući resursi potrebni za zaštitu i podršku svjedocima i žrtvama ratnih zločina u svim stadijima postupka te nakon njegova okončanja.
3. Sudu na raspolaganju mora biti dovoljno resursa kako bi se osiguralo da optuženi ima adekvatnog branitelja/odbranu.
4. Sudije moraju imati temeljito znanje o pravu i zakonima koji se odnose na ratne zločine uključujući: Običajno međunarodno humanitarno pravo, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Zakon o ustupanju predmeta, Zakon o zaštiti svjedoka, kao i korištenje međunarodnih postupaka za osiguravanje prisustva osumnjičenih osoba.

¹⁰ SIDA, "Justice Chain Analysis Bosnia and Herzegovina Analiza pravosudnog sistema u BiH", Sarajevo (juni 2007.).

¹¹ Vidjeti Dodatak III.

¹² U daljem tekstu ovo podrazumijeva i Osnovni sud i tužilaštvo Distrikta Brčko, ukoliko ne piše drugačije.

¹³ Vidjeti Dodatak IV.

5. Transparentnost u odlukama suda i presudama kao i "outreach" program kontakta i rada sa zajednicom u vezi s ovim pitanjem.

Navedeno se smatra minimumom kapaciteta potrebnih za osiguravanje da se efikasno i pravedno procesuiraju teški i složeni slučajevi ratnih zločina.

STANJE KAPACITETA U KANTONALnim I OKRUŽnim TUŽILAŠTVIMA I SUDOVIMA

Tokom izrade studije posjećeno je svako od tužilaštava i sudova te su obavljeni razgovori s predsjednicima sudova, sudijama koji rade na predmetima što se odnose na ratne zločine, sudijama koji su na čelu krivičnih odjela, glavnim tužiocima, tužiocima koji vode slučajeve ratnih zločina i drugima.¹⁴ Razgovaralo se i s brojnim predstavnicima organizacija civilnog društva i drugih organizacija uključenih u obuku sudionika ovog procesa.¹⁵ Razgledani su objekti u svakom od navedenih kantona ili regija koje pokrivaju kantonalni/okružni sudovi te su posjećene i brojne sudnice. Razgovori, odnosno diskusije koje su vođene temeljile su se na unaprijed pripremljenim pitanjima. U brojnim slučajevima nisu postavljana neka od konkretnih pitanja budući da je odgovor na navedeno pitanje sugovornik koji je intervjuiran već dao odgovarajući na neko drugo pitanje. U svim diskusijama se raspravljalo o pitanju minimuma kapaciteta. Iz opservacija i diskusija je jasno vidljivo da niti jedno od kantonalnih ili okružnih tužilaštava trenutno nema adekvatne resurse za temeljitu istragu i procesuiranje brojnih prijava¹⁶ o događajima i osobama koje će im vjerovatno biti upućene odnosno za provođenje tih postupaka na profesionalan način i pravovremeno.

Svaki od sudova i tužilaštava na entitetском nivou, uključujući i one u Distriktu Brčko je procijenjen u odnosu na definirane minimalne kriterije. Rezultati procijene dati su u Tabeli A za tužilaštva i Tabeli B za sudove. Nema značajnih razlika u smislu ukupnih kapaciteta za istrage/procesuiranje velikog broja predmeta koji se odnose na ratne zločine. Ovakav zaključak u cijelosti je u skladu s procijenom što ju je provelo Visoko sudska i tužilačko vijeće BiH, koja je objavljena u avgustu 2006. godine.¹⁷ Važno je napomenuti da utvrđivanje poznavanja prava i zakona koji se odnose na ratne zločine ne predstavlja procjenu profesionalnih sposobnosti i znanja tužilaca i sudija. To je pitanje u nadležnosti VSTV-a, koji takve ocjene treba dati nakon pozorne analize rada. Ovaj se izvještaj oslanja na ono što su izjavili sami ispitanci.

¹⁴ Vidjeti Dodatak II.

¹⁵ Vidjeti Dodatak III.

¹⁶ Vidjeti fuznotu 1.

¹⁷ VSTV: "Analiza procjene sposobnosti tužilaštava, sudova i policijskih organa u BiH za postupanje u predmetima ratnih zločina, Sarajevo", juni 2006. U izvještaju se predlaže da se institucijama koje su analizirane dodjele dodatni resursi. Vidjeti i VSTV, "Stajalište o strateškim pitanjima vezanim za slučajeve ratnih zločina i uspostavu Vrhovnog suda BiH", Sarajevo, 27. decembra 2007.

TABELA A Tužilaštva

	1	2	3	4	5
Distrikt Brčko	N	YQ	NQ	N	YQ
Republika Srpska:					
I. Sarajevo	N	YQ	N	N	YQ
Trebinje	N	YQ	N	N	YQ
Doboj	N	YQ	N	YQ	YQ
Bijeljina	N	YQ	N	N	YQ
Banja Luka	N	Y	N	YQ	Y
Federacija BiH:					
Bihać	N	YQ	N	YQ	N
Sarajevo	N	Y	N	YQ	N
Goražde	N	YQ	N	N	N
Široki Brijeg	N	YQ	N	N	N
Orašje	N	YQ	N	N	N
Livno	N	YQ	N	N	N
Mostar	N	YQ	N	N	N
Tuzla	N	YQ	NQ	YQ	YQ
Travnik	N	YQ	N	YQ	N
Zenica	N	YQ	N	YQ	N

TABELA B Sudovi

	1	2	3	4	5
Distrikt Brčko	N	N	N	YQ	N
Republika Srpska:					
I. Sarajevo	N	N	NQ\$	YQ	N
Trebinje	N	N	NQ\$	YQ	N
Doboj	N	N	NQ\$	YQ	N
Bijeljina	N	N	NQ\$	YQ	N
Banja Luka	N	N	NQ\$	YQ	N
Federacija BiH:					
Bihać	N	N	N	YQ	N
Sarajevo	N	N	N	YQ	N
Goražde	N	N	N	YQ	N
Široki Brijeg	N	N	NQ	YQ	N
Orašje	N	N	N	YQ	N
Livno	N	NQ	NQ	YQ	N
Mostar	N	N	NQ\$	YQ	N
Tuzla	N	NQ	N	YQ	N
Travnik	N	N	N	YQ	N
Zenica	N	N	N	YQ	N

U obje tabele su korištene sljedeće definicije:

Y = Posjeduje sve kapacitete – zadovoljava sve uvjete. - YQ = Posjeduje većinu kapaciteta – zadovoljava sve uvjete, ali ih je moguće poboljšati. - NQ = Ne posjeduje sve kapacitete – ne zadovoljava sve uvjete, ali ih je moguće poboljšati. NQ\$ = Ne posjeduje sve kapacitete – ne zadovoljava sve uvjete, čemu je uzrok prije svega nedostatak finansijskih sredstava.

N = Ne posjeduje kapacitete – ne zadovoljava uvjete.

Naravno da kod sudova i tužilaštava postoje značajne razlike među različitim kantonima ili regijama koje pokrivaju okružna tužilaštva ili sudovi, ali čak ni Javno tužilaštvo niti Sud Distrikta Brčko, kojima su kao dodatna podrška osigurani veliki iznosi, u ovom trenutku ne bi mogli efikasno i na pravedan način procesuirati veliki broj dodatnih slučajeva ratnih zločina.

OGRANIČENJA

U studiji je identificiran određeni broj problema koji kantonalna ili okružna tužilaštva sprečavaju u procesuiranju navedenih slučajeva:

- **NEDOVOLJAN BROJ TUŽILACA.** Reformom pravosuđa i objedinjavanjem tužilaštava znatno je smanjen broj tužilaca koji se dodjeljuju svakom od tužilaštava - u odnosu na broj prije reformi. Premda se ova reforma provodila u skladu s veličinom općinskih/ osnovnih odnosno kantonalnih/okružnih tužilaštava, ovim je procesom smanjena mogućnost svakog od tužilaštava da za istragu složenih slučajeva dodijeli tužioce koji su specijalizirani za navedenu oblast. Tužilaštva moraju pokrивati sve općinske i kantonalne ili okružne sudove i istrage i krivično gonjenje svih krivičnih djela. U nekim se područjima velika količina vremena odvaja za istrage ili procesuiranje slučajeva u udaljenim općinskim sudovima. Kako je spomenula nekolicina tužilaca, vožnja, koja traje dva sata, do nekog općinskog suda kako bi se na kraju samo konstatiralo da optuženi nije prisutan za tog tužioca znači i gubljenje cijelog radnog dana. VSTV također smatra da će, u slučaju da se značajan broj slučajeva kategorizira kao 'osjetljivi' i budu proslijedeni u odgovarajuću mjesnu i stvarnu nadležnost, kantonalnim i okružnim tužilaštвимa biti potrebni dodatni tužioci, pravni saradnici i drugo osoblje.¹⁸
- **NEDOSTATAK OBUČENIH ISTRAŽITELJA U TUŽILAŠTVIMA.** Tužioci u okružnim i kantonalnim tužilaštвимa moraju sami istraživati slučajeve. Niti jedno od tužilaštava nema osoblje koje je posebno zaduženo za istrage. Tužilaštva se moraju oslanjati na pomoć lokalnih policijskih službi. Tužioci su naveli da u brojnim slučajevima ti službenici nisu prošli ni specijaliziranu obuku iz oblasti istraga ratnih zločina niti su naučili kako raditi s traumatiziranim žrtvama i svjedocima. Brojni su tužioci naveli kako policijske službe nemaju službenika specijaliziranih za ratne zločine.
- **NEDOSTATAK TUŽILACA KOJI BI BILI ISKLJUČIVO ILI UGLAVNOM ZADUŽENI ZA RAD NA SLUČAJEVIMA RATNIH ZLOČINA.** Premda neka od tužilaštava imaju odjele zadužene za ratne zločine, tužiocima koji rade u tim odjelima se dodjeljuju i slučajevi drugih krivičnih djela. Kako je naveo tužilac koji vodi jedan od takvih odjela: "90 do 95 posto mog rada se odnosi na slučajeve uobičajenih krivičnih djela."¹⁹
- **OCJENE, ODNOSNO STANDARDI RADNOG UČINKA, ODVRAĆAJU TUŽIOCE OD RADA NA SLOŽENIM ISTRAGAMA RATNIH ZLOČINA.** Ocjenjivanje tužilaca se dijelom zasniva i na ispunjavanju norme odnosno broju podignutih optužnica. Mnogi su tužioci to naveli kao jedan od razloga za odluku da se ne koncentriraju na ovakve slučajeve ratnih zločina.

¹⁸ Id.

¹⁹ Izjava tužioca koji vodi Odjel za ratne zločine. Imena pojedinaca ne navodimo s obzirom da je nekima od osoba koje su intervjuirane zagarantirana povjerljivost. Fusnota se navodi samo kada je značajno identificirati rad te osobe.

- Glavni tužilac će dodijeliti dodatne zadatke tužiocima koji rade na slučajevima ratnih zločina kako bi ti tužiocu mogli ispuniti normu, odnosno kvotu. To naravno smanjuje količinu vremena koju oni mogu iskoristiti za istragu i procesuiranje ratnih zločina.
- EKSHUMACIJE ODUZIMAJU VELIKI DIO VREMENA NEKIM OD TUŽILACA. Brojni su tužiocu naveli da velik dio vremena odvajaju za ekshumacije. Tužiocu često prisustvuju ekshumacijama koje se odnose na slučajeve što neće biti procesuirani pred njihovim nadležnim sudovima. Jedan od tužilaca je naveo da upravo na to godišnje otpada više od 30% njegovog radnog vremena.
- S IZUZETKOM TUŽILAŠTVA U TUZLI²⁰ NISU VIDLJIVA ORGANIZIRANA NASTOJANJA TUŽILAŠTAVA DA OSIGURAJU 'OUTREACH', ODNOSNO KONTAKT I SARADNJU SA ZAJEDNICOM. U brojnim tužilaštva su spomenuli nedostatak osoblja koje bi radilo na tom pitanju. U Banjaluci, tužilac koji se bavi ratnim zločinima to radi sam. Nedostatak osoblja, pravnih saradnika, istražitelja i osoblja koje bi radilo na podršci žrtvama predstavlja sveprisutan problem. Metoda dodjeljivanja osoblja na određene slučajeve poseban je problem za manja tužilaštva. Premda glavni tužiocu imaju rukovodnu slobodu da osoblje upošljavaju u skladu s potrebama tužilaštva, postoji određeno osnovno osoblje koje se mora uposlit poput spremaćica, osiguranja itd., čime se smanjuje broj radnih mjesto kojima bi se obuhvatile ove konkretnе dužnosti i zadaci.
- NEDOSTATAK TUŽILACA OPĆENITO. Određeni broj tužilaštava je naveo da se suočava s poteškoćama u popunjavanju radnih mesta koje je VSTV već odobrilo zbog toga što se ne prijavljuju kvalificirani kandidati. Stoga tužilaštva sve svoje zadatke moraju obavljati bez odgovarajuće popunjenoosti osobljem. Jedan od problema u popunjavanju tih radnih mesta jesu plaće. Dodatnu prepreku predstavlja potreba da se održi zastupljenost konstitutivnih naroda, čime se u nekim područjima ograničava broj mogućih aplikantata. Jedan od tužilaca je izjavio da u njegovom kantonu postoji izvjestan broj kvalificiranih tužilaca koji ne rade, ali ih se ne može zaposliti zbog uvjeta koji se odnosi na etničku zastupljenost. Upravo u to vrijeme tužilaštvo u kojem radi je imalo nepotpunjenih radnih mesta. Drugi su tužiocu potvrđili da to uzrokuje probleme u efikasnom popunjavanju slobodnih radnih mesta.
- NEDOSTUPNOST OSUMNJIČENOG ORGANIMA GONJENJA U VRIJEME KADA TUŽILAC TREBA OBAVITI NJEGOVO ISPITIVANJE SPREČAVA TOG TUŽIOCA U PODIZANJU OPTUŽNICE. Tužiocu navode odredbe zakona²¹ kojima se zahtijeva da se prije podizanja optužnice osumnjičeni ispita kao razlog zbog kojih se mnogi slučajevi ne mogu privesti kraju. Domaći tužiocu su frustrirani nemogućnošću da te osumnjičene privedu na ispitivanje.
- TUŽILAŠTVA NEMAJU RESURSA POTREBNIH DA BI ŽRTVAMA I/ILI SVJEDOCIMA PRUŽILI ZAŠTITU ILI PODRŠKU. U nekim od intervjuja tužiocu navode da je njihov posao bio uvjeriti svjedoka da svjedoči bez zaštite jer u suprotnom jednostavno ne bi sudu mogli iznijeti dokaze potrebne za donošenje povoljne presude.
- TUŽIOCI SU DOVELI U PITANJE ODLUKE TUŽILAŠTVA BIH O 'RAZDVAJANJU' SLUČAJEVA. Nekolicina tužilaca je navela da su u određenim slučajevima državni tužiocu 2 ili 3 sudionika određenog krivičnog djela kategorizirali kao 'veoma osjetljive' slučajeve, dok su 25-30 drugih kategorizirali kao 'osjetljive'.²² Tužiocu zatim ističu da su svjedoci koji su bili ispitivani i koji jesu ili nisu već svjedočili na Sudu BiH morali biti nanovo spitani, a potom i ponovno svjedočiti u kasnijim postupcima. To je često problem jer svjedok koji je

²⁰ Tužilaštvo u Tuzli je radilo na angažiranju NVO na podršci žrtvama / svjedocima. Iniciran je sporazum o finansiranju.

²¹ Član 225., Zakon o krivičnom postupku FBiH, član 225., Zakon o krivičnom postupku RS.

²² Ove izjave nisu provjerene iz nezavisnih izvora. Tužilaštvo BiH je potpuno svjesno "zamora" svjedoka te nastoji smanjiti broj navrata u kojima se svjedok mora pojavit. E-mail Davida Schwendimana od 21. januara 2008.

- svjedočio na Sudu BiH – a prije je možda svjedočio i na MKSJ – nije voljan svjedočiti ponovno bez zaštite i podrške koja mu je bila osigurana na Sudu BiH.
- **TUŽIOCI SAMO MALI BROJ ISTRAGA O RATNIM ZLOČINIMA ZAKLJUČUJU BEZ OPTUŽNICA.** Izvjestan broj tužilaca je naveo da nerado zatvaraju istrage o ratnim zločinima. Razlog za to je u nekim slučajevima vjerovanje da će se nekada u budućnosti doći do dokaza koji će omogućiti krivično gonjenje. U drugim slučajevima nezatvaranje istrage dolazi iz želje da se izbjegnu kritike i moguće žalbe i prigovori protiv tužioca. U određenim slučajevima tužioc su slučajeve zatvorili i žrtvama i svjedocima podrobno objasnili da se slučaj može otvoriti ponovno ako se za to ukaže potreba.
 - **TUŽIOCI SU OZBILJNO ZABRINUTI ZBOG NEUJEDNAČENE PRIMJENE ZAKONA.** Ova se neujednačenost odnosi na različito tumačenje vrhovni sudovi entiteta i Suda BiH po pitanju koji zakon primjenuti pri procesuiranje ovih slučajeva. Kako su izjavili mnogi od tužilaca, optuženi se za određeno krivično djelo na Sudu BiH može suočiti s kaznom od 40 godina zatvora, dok je za isto kazneno djelo na entitetskom sudu predviđena kazna od 15 godina zatvora.
 - **NEOPHODNA DODATNA OBUKA.** Tužiocima je osigurana mogućnost obuke koja se odnosi na procesuiranje ratnih zločina, ali vjeruju da im je, ako im bude dodjeljivan veliki broj takvih slučajeva, neophodna dodatna obuka. Većina tužilaca koji su angažirani na slučajevima ratnih zločina smatraju da im je obuka koja im je bila omogućena pomogla da steknu najsavremenija znanja o relevantnim temama. Velika većina intervjuiranih smatra da bi od velike pomoći bio kurs odnosno obuka kojom bi se pitanje procesuiranja ratnih zločina obuhvatilo u cijelosti – "od istrage do završetka sudskega postupka". Smatraju da bi se za potrebe ove obuke trebali iskoristiti stručnjaci koji su istraživali i procesuirali ratne zločine na Sudu BiH i MKSJ.
 - **VEĆINA TUŽILAŠTAVA NEMA MOGUĆNOSTI ANALIZIRATI DOSJEE I DOKAZE MKSJ I TMKSJ KOJI SE ODNOSE NA SLUČAJEVE U NJIHOVOJ NADLEŽNOSTI.** U ovom trenutku, ako domaći/lokralni tužilac zna za postojanje dokaza što se odnose na istragu koju taj tužilac provodi, a koji su u posjedu MKSJ/TMKSJ, zahtjev za ustupanje tih dokaza može uputiti putem Tužilaštva BiH. Ono što nedostaje jest bilo koja mogućnost direktnog pristupa tim dokazima kao i nemogućnost pretraživanja podataka u traganju za relevantnim informacijama. Većina tužilaca nema saznanja o tome koji bi im dokazi – poput vojnih ili podataka policijskih službi – koje je oduzeo EUFOR mogli biti na raspolaganju u MKSJ/TMKSJ te stoga provode vlastite istrage bez da zatraže takve materijale. To za rezultat ima ne samo rasipanje ionako skromnih resursa, jer se nanovo istražuju isti slučajevi, već i to što daje još više razloga za zabrinutost, jer postoji mogućnost da se uopće i ne otkriju relevantni dokazi koji postoje u MKSJ/TMKSJ. Jedan tužilac je spomenuo slučaj kada je provedena dugotrajna istraga da bi se na kraju utvrdilo kako je MKSJ još prije više godina utvrdio da je počinilac preminuo.
 - **VEĆINA TUŽILACA SMATRA DA DRŽAVA NEMA ODLUČNOSTI DA SE OVI SLUČAJEVI ISTRAŽE I PROCESUIRAJU.** Jedan od tužilaca je rekao ono što je mišljenje mnogih da "pod odlučnošću države smatram više od samih riječi. Da to doista misle, osigurali bi nam resurse da to i obavimo."²³

I sudovi se suočavaju s ozbiljnim preprekama za efikasno i pravedno procesuiranje ovih slučajeva:

- **SUDOVIMA NEDOSTAJU SREDSTVA KOJIMA BI IMPLEMENTIRALI ZAKONE O ZAŠТИTI SVJEDOKA POD PRIJETNJOM I UGROŽENIH SVJEDOKA.** S izuzetkom Distrikta Brčko, niti jedan od sudova koje smo posjetili nema adekvatne mehanizme kojima bi osigurao barem

²³ Tužilac koji je radio na slučajevima ratnih zločina pred entitetskim sudovima.

minimum onoga što se ovim Zakonom zahtijeva. U većini sudova sudnice nisu izgrađene tako da omogućuju odvojen ulazak i izlazak. U nekim sudovima raspored u sudnici zahtijeva od svjedoka da sjede pored optuženih. Većina sudova nema odvojene čekaonice za svjedoke i ostalu publiku u sudnici. U većinu se sudnica ulazi kroz zajednički ulaz. Jedan sudac je spomenuo da su tokom suđenja oko ulaza u sudnicu stajali "sumnjivi likovi". Mnogi sudije smatraju da ovi nedostaci u izvjesnoj mjeri utječu na svjedoke. Kako je jedan od sudija spomenuo, "svjedočanstva svjedoka na ovom nivou su drugačija."²⁴

- SUDOVIMA NEDOSTAJU RESURSI ZA PODRŠKU SVJEDOKA. Niti jedan sud nema osoblje koje je zaduženo za podršku žrtvama/svjedocima. Kako je naveo jedan od sudija "možemo im ponuditi čaj ili sok."²⁵ Ovo predstavlja ozbiljnu prepreku kada se radi s traumatiziranim žrtvama ili svjedocima. U nedavnoj studiji provedenoj u Hrvatskoj više od 60% svjedoka i žrtava je smatralo značajnim pružanje psihološke ili emotivne podrške.²⁶
- VEĆINA SUDNICA U KANTONALNIM I OKRUŽNIM SUDOVIMA SU PREMALENE ZA PROCESUIRANJE SLUČAJEVA KOJI PODRAZUMIJEVaju VIŠE OD DVA ILI TRI OPTUŽENA. U nekoliko područja koje pokrivaju sudovi postoje veće sudnica, ali čak i one nisu dovoljno velike da bi se u njima moglo suditi desetorici ili više optuženih istovremeno.
- NEKI SUDOVI SMATRAJU DA SU TUŽIOCI – ČIJI SU RESURSI, DA ODMAH NAPOMENEMO, OGRANIČENI – PRED SUDOM POKRENULI SLUČAJEVE KOJI SE ODNOSE NA RATNE ZLOČINE PRIJE NEGU SU ONI BILI TEMELJITO ISTRAŽENI. U tim su slučajevima optužnice bile oborene. Sudije, pored toga, osjećaju i pritisak javnosti, koja njih krivi za obaranje optužnica. Pored toga, napominju da su sudovi ti koji čak i kada je optužnica loše sastavljena ili kada slučaj nije adekvatno istražen moraju platiti troškove odbrane. Jedan od sudija je izrazio frustraciju jer se čini da grupe žrtava smatra da bi se presude trebale donositi bez iznošenja bilo kojih direktnih dokaza.
- U SVIM SE SUDOVIMA SMATRA DA SU PROGRAMI OBUKE O PRAVU I ZAKONIMA KOJI SE ODNOSE NA RATNE ZLOČINE BILI KVALITETNI, A PONUĐENI MATERIJALI KORISNI. Nekolicina sudija je izrazila punu uvjerenost da posjeduju adekvatna znanja iz ovih oblasti prava. Mnogi pak drugi smatraju da bi od koristi bio praktični program koji bi obuhvaćao područje ratnih zločina "od istrage do završetka sudskog postupka" i koji bi vodili stručnjaci koji su sudjelovali u takvim slučajevima pred Sudom BiH ili MKSJ-em. Mnogi od njih su izrazili uvjerenje da bi se, ako bi za rješavanje ovakvog broja pristiglih slučajeva bile angažirane nove sudije i tužioци, morala tražiti takva obuka od esencijalnog značaja.
- SUDIJE, JEDNAKO KAO I TUŽIOCI, VJERUJU DA POSTOJEĆI SISTEM OCJENJIVANJA PROFESIONALNIH STANDARDA NE POTIČE NA SPECIJALIZIRANJE NA SLUČAJEVIMARATNIH ZLOČINA. Premda predsjednici suda navode kako se u ocjeni koja se dobiva uzima u obzir složenost slučajeva koji su sudijama dodijeljeni, sudije su uvjereni da će, ako ne ispune normu odnosno kvotu, dobiti nižu ocjenu. U gotovo svim slučajevima predsjednici sudova sudijama u tom slučaju dodjeljuju lakše slučajeve kako bi mogli ispuniti zacrtanu normu. Ti pak dodatni slučajevi onemogućavaju specijalizaciju jer sudijama oduzimaju veliki dio radnog vremena.
- VELIKI BROJ SUDIJA JE SPOMENUO DA BI ZNAČAJNO POVEĆANJE BROJA SLUČAJEVA KOJI SE ODNOSE NA RATNE ZLOČINE VJEROVATNO ONEMOGUĆILO ADEKVATNE KOMPENZACIJE ODNOSENTO NAKNADĘ ODBRANI/BRANITELJIMA. Kantonalni sudovima novac za isplatu naknada braniteljima i vještacima dobivaju od kantona. To pak

²⁴ Sudija koji je vodio slučajeve ratnih zločina pred entitetskim sudovima.

²⁵ Sudija koji trenutno sudi na slučajevima ratnih zločina pred entitetskim sudom

²⁶ Vidjeti UNDP, Podrška žrtvama i svjedocima kaznenih djela u Republici Hrvatskoj, Zagreb 2007. Više od 80% njih smatra da se ne zadovoljavaju potrebe za osnovnim informacijama koje se tiču sudskega procesa.

zahtijeva planiranje budžeta i pravovremeno dostavljanje zahtjeva za alociranjem potrebnog iznosa. U okružnim se sudovima ovaj novac mora dobiti iz budžeta RS, što ponovno zahtijeva planiranje. Kako navodi jedan predsjednik suda, sredstva koja se troše za branitelje i vještake u slučajevima ratnih zločina prelaze 10% od ukupnog budžeta za pravosuđe u njegovome kantonu, a sve to uz izuzetno mali broj takvih slučajeva. Brojne su sudije iznijele mišljenje da im je izuzetnu teškoću predstavljalo nalaženje i dostupnost vještaka, posebno vještaka iz područja vojnih znanosti.

- **NEDOSTATAK ISKUSTVA U SLUČAJEVIMA RATNIH ZLOČINA.** Neki od sudija su izrazili mišljenje da veliki broj branitelja na njihovim listama uopće nemaju iskustva u slučajevima ratnih zločina, te da nisu dovoljno educirani u tom području, a gotovo svima nedostaju resursi za istragu u pripremi odbrane svojih klijenata.
- **NITI JEDAN OD SUDOVA NEMA PROGRAM RADA I POVEZIVANJA SA ZAJEDNICOM.** I u ovom su slučaju brojne sudije navele nedostatak osoblja koje bi bilo zaduženo za to. Kako je naveo jedan od sudija - "nemamo daktilografa". Kao što su naveli tužioc, postojeći sistem dodjele osoblja na osnovu broja sudija kod manjih područja nadležnosti onemogućuje tim sudovima da zadovolje svoje potrebe. Mora se zaposliti određeno osnovno osoblje, čime su mali sudovi prisiljeni na teške odluke.
- **NEDOSTATAK ODLUČNOSTI.** Sudije smatraju da državnim vlastima nedostaje stvarne želje i odlučnosti da se ovi slučajevi procesuiraju jer bi u suprotnom na raspaganju bili i dovoljni resursi za njihovo procesuiranje.
- **NEZAKLJUČIVANJE ISTRAGA.** Nekoliko je sudija spomenulo problem povezan s nezaključivanjem istraga u slučajevima kada nije vjerovatno da će doći do podizanja optužnice. Postavlja se pitanje koje se odnosi na broj slučajeva za koje je izvjesno da će optužnica biti podignuta odnosno da će slučajevi biti procesuirani. Rezultat takve prakse je da se žrtve, svjedoci i osumnjičeni bez zatvaranja slučaja ostavljaju u dvojbi.

OPĆI OSVRT

Pored navedenih ograničenja, anketa koja je provedena među sudijama i tužiocima rezultirala je i sljedećim općim opservacijama:

- Sudije i tužioc koji smo intervjuirali bez razlike smatraju da bi, bez snažne volje i odlučnosti domaćih vlasti da se slučajevi ratnih zločina istraže i procesuiraju, prebacivanje velikog broja takvih slučajeva u nadležnost kantonalnih i okružnih sudova i tužilaštava imalo katastrofalne posljedice. Posebno naglašavaju da nakon reforme pravosuđa tužilaštva i sudovi imaju tek toliko osoblja da mogu procesuirati pristigle rutinske krivične i građanske parnice. Prema mišljenju većine intervjuiranih jedva da imaju dovoljno osoblja da ispune postojeće zahtjeve. U mnogim je nadležnostima ogroman broj zaostalih neriješenih građanskih parnica. Tamo gdje postoje nepotpunjena radna mjesta sudija i tužilaca sudovi i tužilaštva ne mogu ispuniti ni postojeće potrebe. Prosljeđivanjem velikog broja složenih slučajeva u ovaj sistem u potpunosti bi se uništila sposobnost toga sistema da funkcioniira bez uvođenja dodatnih resursa koji nedostaju.
- Sudije i tužioc koji smo intervjuirali jednoglasno su izrazili želju i spremnost da istražuju i procesuiraju ove slučajeve pod uvjetom da im se na raspaganje stave adekvatni resursi te da im sudjelovanje u istim neće narušiti karijeru. Neke od osoba koje su sudjelovale u procesuiranju slučajeva ratnih zločina izrazile su mišljenje da ih je to ograničilo u karijeri i

onemogućilo da se bave bilo čim drugim, te su stoga zabrinuti da to utječe i na ocjene koje dobivaju na trenutnom položaju te da bi stoga profesionalno mogli biti ozbiljno oštećeni odnosno zakinuti.

- Gotovo sve osobe koje smo intervjuirali izrazile su čvrsto uvjerenje da bi dodjeljivanje tih slučajeva u nadležnost kantonalnim i okružnim sudovima u postojećim okolhostima bilo potpuno nepravedno prema žrtvama, svjedocima i optuženima. Posebice navode:

- Nepostojanje bilo kojih službi/usluga namijenjenih žrtvama/svjedocima;
- disparitet u kaznama koje se predviđaju zakonima;
- disparitet u smislu usluga odbrane;
- neraspoloživost mjera za zaštitu svjedoka; probleme koji se odnose na zgrade sudova i sudnice.

Pitanje koje se često postavlja je "kako to da nudimo dva različita standarda pravde isključivo na osnovu odluke tužioца o tome gdje će se u nekom slučaju suditi?" Komentari mnogih sudionika ankete su da bi takvo što bilo u temelju nepravedno i da bi vjerovatno predstavljalo kršenje ljudskih prava pojedinca.

- Sami objekti odnosno prostori u kojima su smještena tužilaštva i sudovi su općenito neadekvatni – neprimjereni za veliko povećanje broja i razmjera suđenja za ratne zločine. Potrebno je napraviti izmjene počevši od konstrukcije zgrada sudova i sudnica do nedostajućih prostorija za ispitivanje te nepostojanja odvojenih prostora za svjedoke. To nameće značajna vremenska ograničenja u smislu implementacije strategije.

MJERE NA UNAPREĐENJU KAPACITETA

Ograničenja i nalazi do kojih smo u ovom izvještaju došli kao i oni do kojih se došlo u prethodnim studijama, koje su izradili SIDA, OSCE, VSTV i Human Rights Watch sugeriraju niz mjera kojima bi se situacija mogla poboljšati. U izvještaju predstavljamo popis mjera koje dajemo kao kratkoročne ili dugoročne preporuke.

Kratkoročne preporuke

- Koristeći kontakt-podatke grupa za podršku žrtvama koje posjeduje Sud BiH, potrebno je sazvati konferenciju NVO koje su zainteresirane za saradnju sa sudovima na podršci žrtvama i svjedocima. Na konferenciju treba pozvati kantonalne i okružne sudije i tužioce kako bi se na konferenciji razgovaralo o tome na koji način te grupe mogu sarađivati u pružanju podrške svjedocima i žrtvama ratnih zločina (u tom smislu pomoći bi mogla pružiti i tužiteljica iz Tuzle, koja može prezentirati svoje iskustvo odnosno aranžman koji je na tom planu postigla s nevladnim organizacijama).
- Koristeći iskustva OKO-a potrebno je onim advokatima koji žele ovu vrstu certifikacije navesti pored svog imena na sudskim listama, osigurati osnovnu obuku iz domene ratnih zločina. Takva bi lista, nakon što je kantonalni i okružni sudovi usvoje, trebala navesti posjedovanje takvog certifikata, kao i napomenu da li je određeni advokat već zastupao optužene za ratne zločine, bilo pred MKSJ ili pred Sudom BiH. Na taj bi se način povećala količina informacija koje optuženi ima na raspolaganju pri izboru branitelja.
- Potrebno je početi planirati primjenu mehanizma svjedočenja na kantonalnim i okružnim sudovima putem videoveze, te nabaviti opremu koja to omogućava.

- Prirediti konferenciju namijenjenu NVO-ima i stručnjacima koji se bave mentalnim/duševnim zdravljem kako bi se sastali sa stručnjacima u vezi s potrebama traumatiziranih žrtava i svjedoka, s ciljem da razrade akcioni plan za zadovoljavanje tih potreba ili usluga.
- Unaprijediti obuku lokalnih policijskih službi na planu istraživanja ratnih zločina kao i u smislu metoda ispitivanja i rada s traumatiziranim žrtvama i svjedocima.
- VSTV-u osigurati stručnu pomoć za razradu sistema ocjenjivanja tako da se na odgovarajući način uzima u obzir složenost slučajeva koji se procesuiraju. Kako je rekao predsjednik VSTV-a, Branko Perić, sistem koji omogućuje da pri zbrajanju istu vrijednost imaju jednostavni i složeni slučajevi nije optimalan.²⁷
- Osigurati pomoć u istraživanju i iznalaženju mjera koje se mogu poduzeti u Sudu BiH kako bi se povećao broj suđenja te onih koje se mogu poduzeti u Tužilaštву BiH kako bi se unaprijedili kapaciteti Tužilaštva za efikasnu istragu većeg broja slučajeva.
- Osigurati pomoć centrima za obuku sudija i tužilaca u izradi organiziranog programa obuke iz oblasti ratnih zločina, koji bi obuhvatio cijeli proces od istrage do presude, a u kojem bi se kao treneri uglavnom angažirali domaći i međunarodni stručnjaci. Potrebno je zahtijevati da sve nove sudije i tužioci pohađaju taj program.
- U SIPA-i stvoriti bazu podataka o istragama. Ta bi baza podataka uključivala sve slučajeve koje je istraživao svaki od kantonalnih ili okružnih tužilaca ili policijskih službi kao i one koje je istraživala SIPA i/ili Tužilaštvo BiH. Ta bi se baza trebala moći pretraživati kako po imenu osumnjičenog tako i po prijavljenom događaju. Ako bi to bilo moguće, u ovu bi se bazu trebali uključiti i podaci od TMKSJ-a.
- Podrška razvoju kapaciteta i mogućnosti kantonalnih i okružnih tužilaštava i sudova za saradnju i rad sa zajednicom. Ovo bi se moglo realizirati zahtjevom da se imenuje službenik za saradnju i rad sa zajednicom, te izradom plana u svakom od tužilaštava ili sudova te sponzoriranjem obuka za njihovo osoblje.

Dugoročne preporuke

- Izraditi nacionalnu/državnu strategiju kojom se demonstrira spremnost i odlučnost državnih vlasti da se u desetogodišnjem razdoblju istraže i procesuiraju svi ratni zločini.
- Utvrditi da li bi se određene nadležnosti Suda BiH za rutinske krivične procese mogle zakonom prenijeti na kantonalne i okružne sudove kako bi se oslobodili dodatni resursi, koji bi se potom mogli usmjeriti na slučajeve ratnih zločina.
- Povećanje kapaciteta Tužilaštva BiH odobravanjem zapošljavanja dodatnog osoblja i uspostavom regionalnih ureda, koji bi provodili istrage na efikasniji i koordiniraniji način. Ovo je od esencijalnog značaja za utvrđivanje broja slučajeva za koje će se u konačnici podignuti optužnica. Neki od ovih kapaciteta bi se mogli angažirati prema potrebi (kao rezerva) kako bi se istraživali zaostali neriješeni slučajevi.
- Istražiti mogućnost angažiranja dodatnih privremenih sudija u Sudu BiH kako bi se povećali kapaciteti za procesuiranje slučajeva ratnih zločina. Može se definirati konkretno vrijeme trajanja ovakvog dodatnog angažmana potrebno za rješavanje tih zaostalih neriješenih slučajeva. Potrebno je razraditi i poticaje kojima bi se stručnjaci (možda iškusnije sudije s lokalnog nivoa) potaknuli na prihvatanje desetogodišnjeg imenovanja (ili imenovanja na neki drugi definirani vremenski period) u statusu rezervnih sudija u Sudu BiH, koji bi radili isključivo na slučajevima ratnih zločina. Ova bi se imenovanja mogla vršiti

²⁷ Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Reforma pravosuđa u Crnoj Gori – lekcije naučene iz iskustava Bosne i Hercegovine, Sarajevo septembra 2007. godine, strana 21.

s vremena na vrijeme, odnosno povremeno u skladu s razvojem i rastom slučajeva u Tužilaštvu BiH.

- Podrška programu modernizacije objekata i prostorija sudova koji predlaže SIDA²⁸ uz insistiranje da obnova podrazumijeva i adaptaciju sudnica i zgrada sudova kako bi se omogućilo provođenje mjera zaštite svjedoka.
- OKO-u dati trajni mandat i osigurati dosta dnevnice dodatne resurse za proširenje njegovih servisa kako bi oni bili dostupni svima koji brane optužene za ratne zločine bilo na državnom ili na nivou kantonalnih/okružnih sudova.
- Uspostaviti trajno pružanje usluga od strane osoblja zaduženog za podršku žrtvama/ svjedocima pri Sudu BiH i proširivanje njihovog mandata kako bi mogli pružati pomoći svjedocima na svim nivoima procesuiranja. Za to će biti potrebno uspostaviti regionalne uredi.
- Saradivati sa advokatskim komorama kako bi se uspostavio postupak certificiranja za rad na slučajevima ratnih zločina za one advokate koji se dobrovoljno jave za rad na ovim slučajevima na entitetskom nivou.
- Uspostaviti depo za pohranu dokaza koje su izveli MKSJ, TMKSJ, koji bi bili na raspolaganju i koje bi mogli istraživati Tužilaštvo BiH, kantonalni/okružni tužioci, OKO i branitelji. U tu je svrhu potrebno osigurati mjere zaštite u onim slučajevima u kojima je MKSJ provodio zaštitu svjedoka i njihovih izjava. Bit će potrebno uvesti mehanizme za izmjenu naloga za zaštitu u određenim slučajevima, moguće i putem MKS. Ovakav depo je potreban jer brojni materijalni dokazi koji su oduzeti iz ureda policijskih ili vojnih službi postoje samo u tim dosjeima. Nadalje, brojni su slučajevi u kojima su prijavljeni događaji temeljito ispitani, ali te istrage nisu rezultirale podizanjem optužnice.
- Uspostaviti plan za poticanje kvalificiranih advokata da postanu sudije/tužioci specijalizirani na slučajevima ratnih zločina. U izvještaju koji je sačinila SIDA navode se koristi u smislu efikasnosti koje donosi takva vrsta specijalizacije.²⁹ Ovaj plan mora također definirati i pitanja normativa i nakande.
- Uspostaviti procedure kojima bi se utvrdio status slučajeva prijavljenih ratnih zločina u kojima se događaj, ili optužena osoba, neće krivično goniti odnosno procesuirati. Neki slučajevi, iz brojnih razloga – uključujući smrt, nemogućnost lociranja počinioca ili nemogućnost identificiranja počinioca – neće rezultirati kaznenim gonjenjem. Potrebno je uspostaviti proces za zaključivanje takvih slučajeva na način koji bi bio prihvativ žrtvama, rodbini žrtava i drugih zainteresiranih.
- Uskladiti zakone koji će se primjenjivati u slučajevima koji se odnose na ratne zločine propisivanjem da svaki sud, bilo državni ili entitetski, mora u slučajevima ratnih zločina primjenjivati zakon BiH.³⁰
- Izmijeniti zakone o krivičnom postupku FBiH i RS kako bi se uklonila odredba da sudija u prethodnom postupku i sudija na pripremnom ročištu moraju biti različiti. Time bi se manjim sudovima omogućilo da na bolji način iskoriste vlastito osoblje.

²⁸ Vidjeti izvještaj SIDA, str. 85-87.

²⁹ Id., str. 55-56.

³⁰ Kako se predlaže u dokumentu VSTV, "Stajalište o strateškim pitanjima vezanim za slučajeve ratnih zločina i uspostavu Vrhovnog suda BiH", Sarajevo 27. decembra 2007., str. 2-3.

ZAKLJUČCI

Prije nego se dogovori nacionalna/državna strategija koja bi se odnosila na istraživanje i procesuiranje ratnih zločina, potrebno je, u realnom svjetlu postojećih i potencijalnih resursa, ispitati izvedivost njene provedbe. Jednako je važno definirati vremenski okvir u kojemu bi ova strategija bila implementirana, te troškove njene implementacije.

Postoje snažni i uvjerljivi argumenti što su ih naveli tužioc i sudije koji su intervjuisani, a to je da bez obzira na to koja se strategija usvoji, ona mora osiguravati jednak tretman svjedoka, žrtava i optuženih pred sudovima. Nacionalna strategija mora uzeti u obzir da to znači više od primjene istog zakona. To podrazumijeva i nivo zaštite i podrške koja se može osigurati žrtvi ili svjedoku. Podrazumijeva i odbranu koja se može osigurati optuženom. Veliki broj intervjuiranih je naveo da bi procesuiranje tih slučajeva na državnom nivou dalo i državni značaj ili prioritet tim slučajevima. Poteškoće koje su tužioc, sudije i aktivisti u domeni ljudskih prava izrazili idu u prilog opciji da se, u što je većoj mjeri moguće, slučajevi ratnih zločina sude pred Sudom BiH, koji ima resurse za pružanje značajnog nivoa zaštite i podrške stranama uključenim u proces, kao i za pružanje podrške braniteljima koji zastupaju optužene osobe putem OKO-a. Nije izvjesno da bi pet okružnih sudova, deset kantonalnih sudova te Sud Distrikta Brčko na vrijeme mogli imati na raspolaganju resurse potrebne za pružanje takvih usluga, dok je za stvaranje mogućnosti da se jednak nivo pomoći pruži svim braniteljima na nivou entitetskih sudova potrebno dosta vremena i značajni resursi.

DALJNJI KORACI

S obzirom da je BiH tek u procesu izrade nacionalne strategije koja će osigurati pravedne i efikasne istrage, krivično gonjenje i procesuiranje ratnih zločina, ta se strategija – kako je i napomenuto od strane VSTV – mora zasnivati na činjenicama, izvedivosti i analizi troškova. U obzir se također mora uzeti i vrijeme potrebno za njenu realizaciju.

Bilo koji prijedlog koji se razmatra mora sadržavati i ograničenja s kojima se trenutno suočavaju i tužilaštva i sudovi. Ta će ograničenja u različitom omjeru utjecati na izvedivost određenog prijedloga. Realizacijom prijedloga o formiranju odjeljenja Suda BiH izvan sjedišta Suda razriješilo bi se pitanje ujednačene primjene zakona, ali bi za to bilo potrebno u znatnoj mjeri povećati broj osoblja (bilo stalno zaposlenog ili angažiranog po potrebi). To bi također zahtjevalo iznalaženje lokacije ili lokacija za te odjele Suda BiH kao i rekonstrukciju i restrukturiranje zgrada sudova i sudnica u više područja. Pored toga bi bilo potrebno osigurati mogućnost angažiranja dodatnih sudija, tužilaca i osoblja. Takav bi angažman doveo do gubitka sudija, tužilaca i drugog osoblja na entitetskim sudovima. Stoga bi se ovaj proces trebao realizirati kroz faze.³¹ Ako se određene stručnjake želi angažirati samo na određeno vrijeme kako bi se riješio određeni problem, potrebno im je osigurati poticaje. Bilo bi potrebno dodati značajan broj branilaca na liste sudova.

³¹ Na primjer, najprije bi se mogla povećati tužilaštva pošto krivičnom gonjenju mora prethoditi istraga. Možda bi se za nekoliko godina mogao produžiti mandat međunarodnim tužiocima (koji poznaju slučajeve ratnih zločina i koji se mogu koristiti podacima ICTY na engleskom jeziku) dok se ne angažiraju dodatni domaći tužioc. Sudije bi se moglo angažirati u određenom broju svake godine. Rezervni (angažirani prema potrebama) sudije i tužioc mogu se imenovati na period od 5-10 godina – za potrebe rješavanja tih slučajeva.

Dodatne bi resurse trebalo osigurati i SIPA-i, OKO-u i sistemu programa zaštite svjedoka. U tom je smislu potrebno izraditi analizu troškova. Finansiranje bi bilo u nadležnosti države.

Prijedlog da se iskoriste kantonalni i okružni sudovi i da se svi potencijalni slučajevi proslijede kantonalnim i okružnim tužiocima isto bi tako zahtijevao značajno povećanje broja osoblja na svakom od tih sudova. Svi sudovi na koje se ovo odnosi trebali bi prilagoditi zgrade suda i sudnice kako bi se osiguralo poštivanje Zakona o zaštiti svjedoka. Bilo bi potrebno zaposliti nove tužioce i sudije. Mnoge od njih je potrebno angažirati u mjestima gdje postoje slobodna radna mjesta, pri čemu se postavlja pitanje mogu li se ta mjesta pravovremeno popuniti. Braniocima bi trebalo osigurati obuku iz područja ratnih zločina i dopisati ih na sudske liste, kao i osigurati dodatna sredstva u budžetima sudova za njihovo plaćanje. Na svakom od tih sudova potrebno je kreirati sistem za osiguravanje zaštite žrtava/svjedoka. Pored toga bi trebalo donijeti odluku hoće li sve te mjere biti trajne ili samo privremenog karaktera. Fizička bi poboljšanja, naravno, bila trajna. Finansiranje tih mjeru bi osiguravali RS, Distrikt Brčko kao i deset kantona.

Kako VSTV ističe, sve te mjere bi trebalo podvrgnuti analizi troškova. Isto bi tako trebalo napraviti studiju o vremenu koje je potrebno za njihovu realizaciju. Ova studija treba utvrditi koliko bi vremena u svakom od navedenih slučajeva trebalo da se počne sa procesuiranjem istraga i slučajeva. Ovo je ključno pitanje jer je upravo vrijeme glavni neprijatelj bilo kojeg uspješnog krivičnog gonjenja tih slučajeva.

Dakle, odluke o dalnjim koracima treba donijeti što prije. Te odluke treba donijeti na temelju stvarnih činjenica i sa stvarnom odlučnošću i spremnošću koja, ma koji scenario da se odabere, podrazumijeva i zadovoljavajuće finansiranje.

Nakon što se nacionalna strategija usvoji, potrebno je obratiti se međunarodnoj zajednici kako bi se Bosni i Hercegovini pomoglo u njenom nastojanju da se konačno zaključe pitanja ratnih zločina i da joj se na taj način omogući da krene naprijed, prema budućnosti.

LITERATURA

1. ABA CEELI, Comparative Overview of Basic Principles on the position of the Prosecution Service – Komparativni pregled osnovnih principa u vezi s položajem tužilaštva, Beograd 21. februara 2007.
2. Sud Bosne i Hercegovine, Sud Bosne i Hercegovine; Ured registrara 2007., Sarajevo (2007).
3. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH broj 3/03. Harland, Christopher; Roche, Ralph; and Strauss, Ekkehard, A Commentary to the European Convention on Human Rights as applied in Bosnia and Herzegovina and at Strasbourg – Komentar u vezi s primjenom Evropske konvencije o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2003.
4. Harland, Christopher; Roche, Ralph; and Strauss, Ekkehard, A Commentary to the European Convention on Human Rights as applied in Bosnia and Herzegovina and at Strasbourg – Komentar u vezi s primjenom Evropske konvencije o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2003.
5. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Analiza procjene sposobnosti tužilaštava, sudova i policijskih organa u BiH za postupanje u predmetima ratnih zločina, Sarajevo (avgust 2006.)
6. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Judicial Reform in Montenegro Learning from the Experiences of Bosnia and Herzegovina - Reforma pravosuđa u Crnoj Gori - lekcije

- naučene iz iskustva Bosne i Hercegovine, Sarajevo (septembar 2007.)
7. Visoko sudska i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Position Paper on the Strategic War Crimes Cases Related Issues and on the establishment of the Supreme Court of BiH, Sarajevo Stajalište o pitanjima koja se odnose na strateške slučajevne ratnih zločina i uspostavu Vrhovnog suda BiH (27. decembar 2007).
 8. Human Rights Watch: "Šansa za pravdu? Procesuiranje ratnih zločina u bosanskoj Republici Srpskoj", Njujork (mart 2006.).
 9. Human Rights Watch, "Justice at Risk: War Crimes Trials in Croatia, Bosnia and Herzegovina, and Serbia and Montenegro - Pravda u opasnosti: Suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji i Crnoj Gori", Njujork (oktobar 2004.).
 10. Human Rights Watch: "U potrazi za pravdom - Odjel za ratne zločine u Bosni i Hercegovini", Njujork (februar 2006.).
 11. Human Rights Watch, "Narrowing the Impunity Gap: Trials before Bosnia's War Crimes Chamber - Sužavanje mogućnosti izbjegavanja kazne: suđenja pred Odjelom za ratne zločine BiH", Njujork (februar 2007.).
 12. Nezavisna pravosudna komisija, Finalni izvještaj, Sarajevo (novembar 2004).
 13. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine broj 21/03.
 14. Ured visokog predstavnika, Future of Domestic War Crimes Prosecution in Bosnia and Herzegovina - Budućnost domaćeg procesuiranja ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, Sarajevo (2002).
 15. OSCE, War Crimes Trial before the Domestic Courts of Bosnia and Herzegovina, Progress and Obstacles - Suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima u Bosni i Hercegovini - napredak i prepreke, Sarajevo (mart 2005).
 16. OSCE, Implementation of the New Criminal Procedure Code in the Courts of BiH Implementacija novog Zakona o krivičnom postupku u sudovima BiH, Sarajevo (decembar 2004.).
 17. OSCE, Justice Requires Outreach, Sarajevo (2007.).
 18. SIDA, "Justice Chain Analysis Bosnia and Herzegovina - Analiza pravosudnog sistema u BiH", Sarajevo (juni 2007.).
 19. Ujedinjene nacije, Opća deklaracija o ljudskim pravima, Njujork (decembar 1948.).
 20. UNDP, Capacity Building of the Judges in BiH Osposobljavanje sudija u BiH, Sarajevo (2007.).
 21. UNDP, Podrška žrtvama i svjedocima kaznenih djela u Republici Hrvatskoj, Zagreb (2007).
 22. USAID, Priorities and Partners: Developing the Rule of Law in BiH - Prioriteti i partneri - izgradnja vladavine zakona u BiH, Sarajevo (juni 2002).

DODATAK I

KAPACITETI ZA PROCESUIRANJE RATNIH ZLOČINA

Minimum kapaciteta za tužilaštva podrazumijeva:

1. Dostatni istražni resursi za: identificiranje, lociranje i dostupnost svjedoka, identificiranje, lociranje i pribavljanje materijalnih dokaza od MKSJ, OTP MKSJ, državnih i entitetskih vladinih agencija i komisija; pribavljanje i čuvanje dokaza iz ekshumacija te identificiranje, lociranje i osiguranje prisutnosti osumnjičenih osoba.
 - a. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osobe čija je primarna zadaća lociranje svjedoka i žrtava ratnih zločina, bilo iz ranijih prijava policijskim ili vojnim službenicima, prijava ili izjava vladinim agencijama ili komisijama, osoba koje se spominju u izjavama drugih svjedoka, osoba koje se spominju u vladinim izvještajima; osoba koje se spominju u dosjeima MKSJ-a.
 - b. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osobe čija je primarna zadaća prikupljanje sve dokumentacije koja se odnosi na događaje ratne zločine što su se desili unutar mjesne nadležnosti, bez obzira je li ona sadržana u dosjeima državnih ili entitetskih ministarstava, dosjeima vladinih komisija ili drugih institucija državnih ili entitetskih vlasti, policijskim dosjeima, dosjeima Tužilaštva MKSJ-a, dosjeima MKSJ-a ili dokumentima iz svih drugih relevantnih izvora.
 - c. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osoblje forenzičare koji mogu, ali i ne moraju biti tužnici, koji mogu prisustvovati ekshumacijama, koji će prikupljati i čuvati fizičke dokaze te se susretati sa svjedocima i vršiti ispitivanja osoba.
 - d. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osoblje obučeno kako bi moglo uspješno raditi sa traumatiziranim svjedocima i biti zaduženo za dobivanje pristanka i saradnje od svjedoka u pripremi za prisustvovanje i svjedočenje na suđenju.
 - e. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osobe posebno zadužene za lociranje osumnjičenih koji su nedostupni, zbog čega ih se ne može ispitati te zadužene za pokretanje postupka kako bi se osiguralo njihovo prisustvo.
2. Temeljito znanje tužilaca i osoblja o pravu i zakonima koji se odnose na ratne zločine uključujući i: Običajno međunarodno humanitarno pravo, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Zakon o ustupanju predmeta, Zakon o zaštiti svjedoka.
 - a. Ovo znači da tužnici kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina općenito poznaju običajno međunarodno humanitarno pravo.
 - b. Ovo znači da tužnici kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina temeljito poznaju optužni postupak, što podrazumijeva i unakrsno ispitivanje, korištenje naučnih dokaza, korištenje materijalnih dokaza te korištenje alternativnih načina za osiguravanje svjedočenja.
 - c. Ovo znači da tužnici kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina poznaju Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.
 - d. Ovo znači da tužnici kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina poznaju Zakon o ustupanju predmeta.

3. Dovoljno resursa za zaštitu i podršku žrtvama i svjedocima ratnih zločina tokom faze istrage, suđenja te nakon suđenja.
 - a. To znači da tužilaštva na raspolaganju imaju osoblje (mogu to, ali ne moraju biti tužioci) koje je obučeno da zadovolji potrebe traumatiziranih svjedoka i koje je u kontaktu sa službama koje tim svjedocima mogu pomoći.
 - b. To znači da tužilac ima na raspolaganju resurse kako bi se mogao susresti sa svjedokom i na nekom drugom mjestu osim u uredu tužioca kada se to smatra potrebnim.
 - c. To znači da tužilac svjedoku može osigurati zaštitu u svim stadijima istrage i procesuiranja kao i nakon suđenja.
4. Dovoljno tužilaca, pravnih saradnika i istražitelja koji su posebno zaduženi za rad na slučajevima ratnih zločina.
 - a. U studiji koju je uradio VSTV navodi se da bi se odjeli za ratne zločine u svakom od tužilaštava pri kojima je za ratne zločine osumnjičeno više od 10 osoba trebali sastojati od najmanje 3 do 5 tužilaca, pravnih saradnika i istražitelja. Ti bi odjeli trebali imati podršku agilnih policijskih službi. U izvještaju se međutim ne pravi razlika između lokalne institucije koja ima 152 prijavljene osobe i druge u kojoj je u tom smislu prijavljeno 1638 osoba.
 - b. Neophodno je da se tužiocima slučajevi ratnih zločina dodjeljuju kao primarna zadaća, a ne kao dodatna dužnost ili obaveza.
5. Transparentnost u smislu odluka o provođenju istraga i/ili podizanju optužnica/ kaznenom gonjenju kao i obrazloženja odluka da se odbije zahtjev za podizanjem optužnice te 'outreach' program kontakta i saradnje sa zajednicom.
 - a. Neophodno je da svako tužilaštvo sačini plan o tome na koji će način provoditi rad i saradnju u zajednici kako bi se žrtve i svjedoci potaknuli da istupe i prijave ratne zločine.
 - b. Svako od tužilaštava bi trebalo imati utvrđene kriterije dostupne javnosti koji se odnose na zatvaranje slučajeva bez podizanja optužnice.
 - c. Tužioci bi trebali biti pripravni da žrtve upute na odgovarajuće službe kod kojih mogu potražiti pomoći za učinjenu im štetu i povrede.

Minimum kapaciteta sudova podrazumijeva:

1. Sudovi moraju biti u mogućnosti da primjene zakon na jedinstven način.
 - a. Zakon bi se trebao primjenjivati jednakobrazno bez obzira na sud pred kojim se sud.
2. Sudovi bi na raspolaganju morali imati dostatne resurse za zaštitu i podršku svjedocima i žrtvama ratnih zločina u svim stadijima postupka te nakon njegova okončanja.
 - a. To znači da sud ima osoblje koje je obučeno u smislu potreba traumatiziranih svjedoka i koje zna koje službe mogu pomoći ovim svjedocima te čija je konkretna zadaća rad sa svjedocima.
 - b. Pod tim se podrazumijeva da sud ima fizičke resurse za zaštitu svjedoka u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka.
 - c. To znači da sud svjedoku može osigurati zaštitu u svim stadijima postupka kao i nakon suđenja.
 - d. To znači da sud ima resurse za podršku traumatiziranim svjedocima.
 - e. To znači da sud posjeduje kapacitete potrebne da se, kada je to potrebno, osiguraju alternativni načini svjedočenja.

3. Sudu na raspolaganju moraju biti dovoljni resursi kako bi osigurao da optuženi ima adekvatnog branitelja/obranu.
 - a. To znači da sud posjeduje i održava odgovarajuću listu advokata koji posjeduju znanja iz domene ratnih zločina.
 - b. O znači da sud ima adekvatna finansijska sredstva kako bi platio usluge odbrane te nadoknadio troškove istrage koju provodi odbrana.
4. Temeljito znanje sudija o pravu i zakonima koji se odnose na ratne zločine uključujući: Običajno međunarodno humanitarno pravo, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Zakon o ustupanju predmeta.
 - a. To znači da sudije kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina općenito poznaju običajno međunarodno humanitarno pravo.
 - b. To znači da sudije kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina općenito poznaju Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.
 - c. To znači da sudije kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina temeljito poznaju optužni postupak, što podrazumijeva i unakrsno ispitivanje, korištenje naučnih dokaza, korištenje materijalnih dokaza te korištenje alternativnih načina svjedočenja.
 - d. To znači da sudije kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina poznaju Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.
 - e. To znači da sudije kojima se dodjeljuju slučajevi ratnih zločina poznaju Zakon o ustupanju predmeta.
5. Transparentnost u odlukama suda i presudama kao i "outreach" program kontakta i saradnje sa zajednicom.
 - a. Neophodno je da svaki sud napravi plan o tome na koji će način provoditi kontakt sa i saradnju u zajednici kako bi se žrtve i svjedoci potaknuli da istupe i svjedoče o ratnim zločinima.
 - b. Svaki bi sud trebao imati plan saradnje sa vladinim službama i nevladinim organizacijama kako bi se svjedoke potaknulo da se jave суду за svjedočenje.
 - c. Sudovi bi svoje presude i odluke javnosti trebali prezentirati na razumljiv način.
 - d. U sudovima bi trebale postojati stručne osobe zadužene da odgovaraju na pitanja javnosti i medija.

DODATAK II

Intervjuirane sudije i tužioci

Datum	Mjesto	Institucija	Osoba(e)
05. 12. 2007.	Istočno Sarajevo	Okružno tužilaštvo	gosp. Rajko Čolović
05. 12. 2007.	Istočno Sarajevo	Okružnini sud	gđa Bogdanka Dabić -Jovičić gosp. Mirko Božović
05. 12. 2007.	Goražde		gđa Semija Kuljuh
05. 12. 2007.	Goražde	Kantonalno tužilaštvo	gosp. Lazar Draško gosp. Mirsad Bilajac
07. 12. 2007.	Zenica	Kantonalni sud	gđa Zijada Alihodžić gosp. Enes Maličbegović gosp. Faik Spahić gosp. Asim Pezer
07. 12. 2007.	Zenica	Kantonalno tužilaštvo	gosp. Redžo Delić
07. 12. 2007.	Novi Travnik	Kantonalni sud	gđa Katica Jožak-Mađar
10. 12. 2007.	Doboj	Okružnini sud	gosp. Mladen Ružojočić
10. 12. 2007.	Doboj	Okružno tužilaštvo	gosp. Salih Memić
10. 12. 2007.	Odžak	Kantonalni sud	gđa Marija Čolić
10. 12. 2007.	Orašje	Kantonalno tužilaštvo	gosp. Luka Dabić
11. 12. 2007.	Brčko	Javno tužilaštvo Distrikta Brčko	gosp. Zekerija Mujkanović
11. 12. 2007.	Brčko	Osnovni sud Distrikta Brčko	gosp. Jadranko Grčević
11. 12. 2007.	Bijeljina	Okružno tužilaštvo	gosp. Novak Kovačević
11. 12. 2007.	Bijeljina	Okružnini sud	gosp. Mensur Đonlić
12. 12. 2007.	Tuzla	Kantonalni sud	gđa Indira Hadžimehmedović
12. 12. 2007.	Tuzla	Kantonalno tužilaštvo	gđa Alma Džaferović gosp. Vitomir Soldat gosp. Branko Mitrović
13. 12. 2007.	Banja Luka	Okružno tužilaštvo	gosp. Senad Tica
13. 12. 2007.	Banja Luka	Okružnini sud	gđa Nevenka Čorić
17. 12. 2007.	Livno	Kantonalno tužilaštvo	gosp. Nedim Begić
17. 12. 2007.	Livno	Kantonalni sud	gosp. Tihomir Jurko
17. 12. 2007.	Široki Brijeg	Kantonalno tužilaštvo	gđa Dragica Šimić
17. 12. 2007.	Široki Brijeg	Kantonalni sud	gosp. Hamo Kebo
18. 12. 2007.	Mostar	Kantonalni sud	gđa Sabina Beganović
18. 12. 2007.	Mostar	Kantonalno tužilaštvo	gđa Jasmina Kosović
19. 12. 2007.	Sarajevo	Kantonalni sud	gđa Slobodanka Gačinović gđa Gordana Salvarica
21. 12. 2007.	Trebinje	Okružno tužilaštvo	gosp. Bojan Stević gosp. Duško Popić
21. 12. 2007.	Trebinje	Okružnini sud	gosp. Nedžad Čorović
04. 01. 2008.	Sarajevo	Kantonalno tužilaštvo	gđa Safija Cerić
07. 01. 2008.	Travnik	Kantonalno tužilaštvo	gosp. Fikret Hodžić
08. 01. 2008.	Bihać	Kantonalni sud	gosp. Nazif Felić
08. 01. 2008.	Bihać	Kantonalno tužilaštvo	

DODATAK III

Ostale intervjuirane osobe

Datum	Mjesto	Institucija	Osoba(e)
04. 12. 2007.	Sarajevo	OSCE	gđa Meagan Hrle gosp. Francesco de Sanctis
04. 12. 2007.	Sarajevo	MKSJ Outreach Sarajevo	gosp. Refik Hodžić
05. 12. 2007.	Sarajevo	HJPC	gosp. Suen Marius Urke
11. 12. 2007.	Bijeljina	Helsinski komitet za ljudska prava RS	gosp. Branko Todorović gđa Aleksandra Letić
13. 12. 2007.	Banja Luka	Republičko tužilaštvo RS	gosp. Amor Bukić
13. 12. 2007.	Banja Luka	Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca RS	gđa Biljana Marić
18. 12. 2007.	Mostar	Centri civilnih inicijativa	gđa Dalida Demirović
19. 12. 2007.	Sarajevo	Tužilaštvo FBiH	gosp. Zdravko Knežević
19. 12. 2007.	Sarajevo	Tužilaštvo BiH	gosp. Marinko Jurčević
19. 12. 2007.	Sarajevo	Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca FBiH	gosp. Šahbaz Džihanović gosp. Radoslav Marjanović
10. 01. 2008.	Sarajevo	OKO Ured registrara	gđa Jasmina Pjanić
10. 01. 2008.	Sarajevo	Odjel za podršku žrtvama i svjedocima Ured registrara	gđa Lucia Dighiero
10. 01. 2008.	Sarajevo	ICRC	gđa Neda Dojčinović

DODATAK IV

Predložena pitanja ili teme za intervjuje

PREDLOŽENA PITANJA ILI TEME ZA SUDIJE

Procedure

1. Jeste li uopće procesuirali ratne zločine u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku?
2. Kako se sudijama dodjeljuju krivični predmeti?
3. Da li se slučajevi koji se odnose na ratne zločine dodjeljuju na isti način?
4. Kako se zakazuje suđenje?
5. Koliko u prosjeku traje suđenje za krivična djela? Za krivična djela ratnih zločina?
6. Na koji se način kontaktira sa svjedocima radi svjedočenja?
7. Koliko obično ili uobičajeno slučajeva vode sudije?
8. Kako se općenito mjeri efektivnost rada sudija?
9. Uzima li se dodatno u ocjenjivanju u obzir složenost predmeta koji se odnose na ratne zločine?
10. zločine?

11. Koja vam je tehnička oprema na raspolaganju za iznošenje dokaza? Video ili druge vrste audiovizualnih bilješki? Naučne dokaze? Materijalne dokaze?
12. Možete li svjedocima isplatiti naknadu za putne troškove?
13. Imate li mogućnosti korištenja alternativnih načina iznošenja svjedočanstava?
14. Jeste li u slučajevima koji se odnose na ratne zločine prihvaćali primjenu nagodbe?
15. Biste li u slučajevima koji se odnose na ratne zločine razmotrili i u obzir uzeli predloženu kaznu o kojoj je postignut dogovor?

Fizički resursi

1. Imate li mogućnosti i sredstava da zaštite svjedoke / žrtve na suđu tokom svjedočenja?
2. Imate li mogućnosti da zaštite svjedoke u zajednici?
3. Imate li resurse za prijevod materijala MKSJ-a?
4. Imate li resurse za istraživanje materijalnih dokaza koje je prikupio MKSJ?

Mogućnosti edukacije

1. Jeste li imali priliku za obuku iz Zakona o zaštiti svjedoka?
2. Jeste li imali priliku za obuku iz Zakona o ustupanju slučajeva?
3. Jeste li imali priliku za obuku iz oblasti korištenja činjenica koje je utvrdio MKSJ i korištenja materijalnih dokaza realiziranih i iznesenih u postupcima pred MKSJ?
4. Jeste li imali priliku za obuku iz običajnog međunarodnog humanitarnog prava?
5. Jeste li imali priliku za obuku iz oblasti rada sa traumatiziranim žrtvama / svjedocima?
6. Kakvo je vaše mišljenje o kvaliteti tih prezentacija?
7. Jesu li vam dostupne knjige i drugi materijali o ovim temama?
8. Imate li pristupa mišljenjima, presudama i odlukama drugih sudova? MKSJ? Tekstovima koji se odnose na pitanja vezana za ratne zločine? Da li bi vam takvo što bilo od pomoći?

Ostalo

1. Na koji način javnosti prenosite svoje odluke i presude?
2. Jeste li s drugim sudijama diskutirali o ujednačenoj primjeni zakona?
3. Smatrate li da se zakon na vašim sudovima primjenjuje ujednačeno?
4. Smatrate li da se zakon na apelacionim sudovima primjenjuje ujednačeno?
5. Na koji način radite sa svjedocima i žrtvama koji nisu voljni svjedočiti?

PREDLOŽENA PITANJA ILI TEME ZA TUŽILAŠTVA

Procedure

1. Koliko tužilaca imate koji rade na slučajevima ratnih zločina?
 2. Je li vaše tužilaštvo istraživalo slučajeve ratnih zločina?
 3. Kako se tužiocima dodjeljuju krivični predmeti?
 4. Da li se slučajevi koji se odnose na ratne zločine dodjeljuju na isti način?
 5. Na koji se način dodjeljuju resursi, poput npr. istražitelja, itd.?
 6. Koliko obično slučajeva vode tužioc?
 7. Kako se općenito mjeri efektivnost rada tužilaca?
 8. Uzima li se dodatno u ocjenjivanju u obzir složenost predmeta koji se odnose na ratne zločine?
 9. Koje resurse imate na raspolaganju za istraživanje slučajeva koji se odnose na ratne zločine?
 10. Lociranje svjedoka? Analize dokaznih materijala MKSJ-a?
- Koja vam je tehnička oprema na raspolaganju za pribavljanje i čuvanje dokaza? Video ili druge

11. Imate li mogućnosti da se sa žrtvama / svjedocima susretnete izvan tužilaštva?
12. Možete li svjedocima isplatiti naknadu za putne troškove?
13. Možete li koristiti alternativne načine iznošenja svjedočanstava?
14. Jeste li razmatrali korištenje nagodbe u slučajevima koji se odnose na ratne zločine?
15. Davanje preporuke o kazni? Saradnju optuženika?

Fizički resursi

1. Imate li mogućnosti i sredstva da zaštitite svjedočke / žrtve na suđu tokom svjedočenja? U zajednicu?
2. Koje resurse imate na raspolaganju za čuvanje svjedočanstava? Dokaza?
3. Imate li resurse za prijevod materijala MKSJ-a?
4. Imate li resurse za istraživanje materijalnih dokaza koje je prikupio MKSJ?

Mogućnosti edukacije

1. Jeste li imali priliku za obuku iz Zakona o zaštiti svjedoka?
2. Jeste li imali priliku za obuku iz Zakona o ustupanju slučajeva?
3. Jeste li imali priliku za obuku iz oblasti korištenja činjenica koje je utvrdio MKSJ i korištenja materijalnih dokaza realiziranih i iznesenih u postupcima pred MKSJ?
4. Jeste li imali priliku za obuku iz običajnog međunarodnog humanitarnog prava?
5. Jeste li imali priliku za obuku iz oblasti rada sa traumatiziranim žrtvama / svjedocima?
6. Kakvo je vaše mišljenje o kvaliteti tih prezentacija?
7. Jesu li vam dostupne knjige i drugi materijali o ovim temama?

Ostalo

1. Na koji način komunicirate odluku da u nekom slučaju nećete podignuti optužnicu?
2. Kako realizirate rad i saradnju sa zajednicom kako biste potaknuli prijavljivanje slučajeva?
3. Jeste li s drugim tužiocima diskutirali o mogućnosti ujednačenog / standardnog krivičnog terećenja?
4. Jeste li s drugim tužiocima diskutirali o mogućnosti ujednačenih / standardnih optužnica?

Pravda i ljudska prava

UNDP-ov Portfolio za pravdu i ljudska prava je prepoznao ključni period razvoja u kojem se Bosna i Hercegovina trenutno nalazi. S ciljem pružanja podrške BiH u ovom ključnom periodu razvili smo program koji se sastoji od dva komplementarna dijela – rad na pitanjima vezanim uz **tranzicijsku pravdu** i unapređenje **pristupa pravdi**. Pristupili smo ovim dijelovima našeg programa s fokusom na ljudska prava i izgradnju kapaciteta. UNDP se do sada, pod komponentom pristup pravdi, usredotočio na izgradnju kapaciteta pravosuđa na nivoima gdje većina građana BiH dolazi u kontakt sa sudovima. Međutim, kada se radi o području ratnih zločina naš rad je uglavnom bio usredotočen na državni nivo, ali se naše aktivnosti trenutno šire i na entitetska pravosuđa.

U središtu izazova suočavanja s prošlošću u sadašnjem tranzicijskom kontekstu BiH nalaze se složeni aspekti pravde i ljudskih prava: izvođenje ratnih zločinaca pred lice pravde, pravedno postupanje s žrtvama rata i onima koji su preživjeli rat, te pravedno postupanje prema naraštajima koji će živjeti s naslijedjem nasilnog sukoba iz prošlosti. Neka mišljenja ističu brojne propuštene prilike u BiH u posljednjem desetljeću. Ipak, skorašnja zbivanja ukazuju na pojavu novog poleta u nastojanjima za stvaranjem opsežnih strategija za suočavanje s prošlošću i potpori ovim strategijama. Na temelju ove spoznaje, te imajući u vidu skorašnja zbivanja u BiH, UNDP nastavlja razvijati aktivnosti provedene u 2005. godini na polju tranzicijske pravde kroz zajednički projekat UNDP-a i BiH pod nazivom Podrška domaćim kapacitetima u procesu tranzicijske pravde, a u cilju razvijanja dubljeg razumijevanje sadašnjih izazova te osiguravanja podrške domaćim kapacitetima u njihovim aktivnostima vezanim uz suočavanje s prošlošću.